

Стефанъ
деспотъ
СЛОВО
ЛЮБВЕ

СЛОВО ЛЮБВЕ
ОД СТЕФАНА ДЕСПОТА
деспота српског

Црквенословенски и народни језик

Средњовековне прилике

- **Српски језик** припада групи словенских језика, једној од три највеће гране **индоевропске језичке породице** (уз романску и германску). Језици ове групе међусобно су знатно разумљивији од германских или романских.
- **У раном средњем веку разлике међу словенским језицима биле су незнатне !**

У седмој деценији 9. века браћа **Константин** (у калуђерству Кирило) и **Методије**, као сјајни познаваоци словенског говора околине свог града, **превели су**, по наредби византијског цара Михајла, **најважније хришћанске верске књиге на словенски.**

Словенски апостоли

ОНИ СУ ОПИСМЕНИЛИ СЛОВЕНЕ !

Кирило и Методије су били Грци из Солуна, који су ширили хришћанство и писменост међу неписменим Словенима у Великоморавској кнежевини и Панонији.

Својим радом они су помагали културни напредак Словена, због чега су остали упамћени као
« словенски апостоли »

- ❖ Они су створили **ГЛАГОЉИЦУ** - прво писмо Словена!

Словенски језик као књижевни језик хришћанске Европе

До краја десетог века **језик тих превода постао је богослужбени и књижевни језик** већине Словена.

❖ **Апстрактни термини**

- верски, психолошки и филозофски, који су тековина грчке културе,

добили су одговарајуће словенске преводе.

Словени су овладали појмовима које је много раније латински преузео из грчког језика, а касније западноевропски језици из латинског

Словенски језик је ушао у породицу великих сакралних и књижевних језика хришћанске Европе, паралелно са грчким и латинским. Ван хришћанске Европе такав статус имали су хебрејски, класични арапски и санскрт.

Глагољица

Алфabet који су измислили Кирило и Методије,
садржао је близу **40** слова.
По гласовном инвентару словенски језик је био далеко богатији од грчког,
а глагољица је за све те гласове имала различита слова!

†	ⱄ	ⱆ	ⱇ	ⱈ	ⱉ	ⱊ	ⱋ	ⱌ	ⱍ
a	b	v	g	d	e	z	z	z	i
ⱎ	ⱏ	ⱐ	ⱑ	ⱒ	ⱓ	ⱔ	ⱕ	ⱖ	ⱗ
i	g	k	l	m	n	o	p	r	s
ⱘ	ⱙ	ⱚ	ⱛ	ⱜ	ⱝ	ⱞ	ⱟ	Ⱡ	ⱡ
t	u	f	ch	o	st	c	č	š	h
Ᵽ	Ɽ	ⱥ	ⱦ	Ⱨ	ⱨ	Ⱪ	ⱪ	Ⱬ	ⱬ
y	h	e	ju	e	o	je	je	f	g

Свети Климент и Свети Наум настављају дело својих учитеља

Рад св. Климента и Наума био је пре свега у усменом утврђивању хришћанске вере и морала. Они су народ неуморно поучавали, исправљали незнање, ублажавали суровост, искорењивали многобоштво, уводили ред и питомост у породични живот. Народ тога краја, као и по другим странама, не беше још привикнут речи Божјој. Климент је образовао себи сараднике и тиме је својим просветитељским радом захватао све даље. Кроз његову школу је прошло око 3500 ученика. Њих је Климент слао у народ као свештенике, ђаконе и чатце. Учио је и децу књизи. Св. Климент је врло много писао, већином кратке и јасне поуке о светитељима и о добром хришћанском животу. Састављао је проповеди да их говоре још неуки свештеници. Бринуо се и за благостање народа у коме је живео: поручивао је из Византије племените воћке и садио их, да покаже колико је боље оплемењено воће од дивљег и вером просвећен човек од непросвећеног.

Свети Климент и Свети Наум настављају дело својих учитеља

❖ Средиште Климентова рада био је Охрид, мада није стално боравио у томе граду. Из Охрида су ишли словенски мисионари на север у Рашку и на северозапад у српско приморје и преносили су словенску књигу и хришћанску просвету и међу наше претке.

❖ Ишли су и у Бугарску. Њиховим радом је на крају IX и почетком X в. хришћанство код балканских Словена, а код Срба напосе, ухватило у толикој мери корена, да се код њих у то доба већ замеће хришћанска култура и књижевност.

❖ Расадници или школе из којих је разношена вера, а са њоме просвета и књижевност, били су манастири и цркве које је Климент градио.

❖ Главни манастир му је био у Охриду. Са Климентом, дакле, почиње и наша грађевинарска уметност, уз коју је јамачно ишло и сликарство

Ћирилица

Потом је **ГЛАГОЉИЦА** код православних Словена замењена **ЋИРИЛИЦОМ**.

- ❖ **Ћирилица** је заправо тадашње грчко уницијално писмо допуњено са 14 посебних слова за словенске гласове којих није било у грчком.
- ❖ Ћирилица као **културни инструмент** била је **далеко подесније средство од латинице**, која је настала адаптацијом грчког алфабета за латински језик још у античко доба.
- ❖ Међутим, **недостајала су јој слова за поједине гласове каснијих европских језика**, што је довело до недоследности у писмености народа који су користили латиницу.

Црквенословенски и народни језик

- ❖ Заједнички црквени језик и заједничка азбука Бугара, Срба и Руса омогућили су лако прелажење књижевних и учених дела из једне средине у другу.
- ❖ Током времена језици ових народа су се развијали самостално, али је језик богослужења и књижевности остао у основи исти.
- ❖ Појавиле су се извесне разлике у изговору, што се одразило и у писању. Замена одређених вокала другима у говору била је праћена и заменом словних знакова.
- ❖ Премда саме гласовне промене нису биле свуда једнаке, створиле су се редакције црквенословенског језика (руска, бугарска и српска).
- ❖ Разумљивост текстова није угрожена тим интервенцијама!
- ❖ Заједнички књижевни језик Срба, Бугара и Руса учвршћивао је припадност тих народа православљу, отвореном ка грчком утицају.

Црквенословенски и народни језик

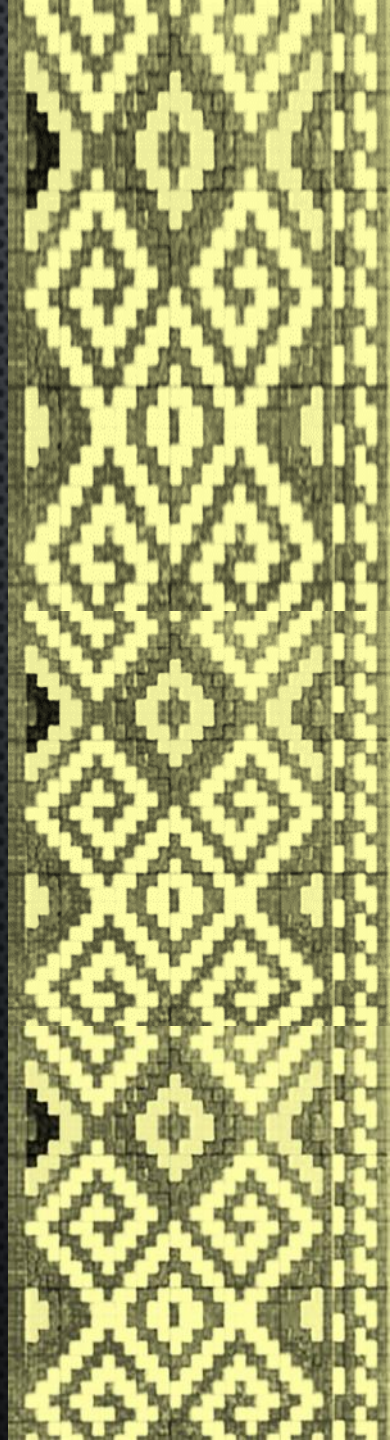
- ❖ Преводилаштво с грчког је било веома живо, а преводи су циркулисали по целом православном свету.
- ❖ **НАЈЗНАЧАЈНИЈЕ ПРЕВОДИЛАЧКЕ РАДИОНИЦЕ НАЛАЗИЛЕ СУ СЕ НА СВЕТОЈ ГОРИ!**

Преводилаштво је обогаћивало српкословенски књижевни језик неологизмима који су сковани по моделу грчких речи, нарочито када је реч о појмовима апстрактног значења.

Црквенословенски и народни језик

- ❖ Потенцијал црквенословенског језика нарочито је био висок у области религијских и апстрактних тема!
- ❖ Био је изразито оспособљен за свечано изражавање, реторске фигуре, стилске арабеске, у складу с тадашњом византијском поетиком.
- ❖ Позајмљеница је било веома мало!
- ❖ Преводиоци и аутори су поштовали идеал чистоте језика и нису дословце преузимали грчке речи, него су их замењивали преведеницама.
- ❖ Црквенословенски језик није био потпуно неразумљив онима који га нису учили!

Народни језик у средњовековној писмености

Постоје домени у којима је народни језик био широко заступљен - повеље владара и магната и други световни правни документи као и законици.

Сврха ових списа била је да буду јасни свакоме да би се избегла несигурност и свака врста неспоразума и спорова. Такви текстови обилovali су детаљима из свакодневног живота, што се црквенословенским језиком није могло добро изразити јер је црквенословенски био сиромашан у таквој области.

У повељама, нарочито у даровницама манастира, постоје уводни одељци исписани црквеним језиком, у којима се образлаже ктиторова интенција да учини богоугодно дело.

О Богу се могло говорити и Богу се могло обраћати само посвећеним црквеним језиком. Профани језик одговарао је само профаним темама. Будући да су се оба језика могла употребити у истом тексту, долазимо до закључка да се они нису сматрали различитим језицима већ функционалним варијантама истог језика. Догађало се да се реч или облик црквеног језика унесе у контекст народног језика.

Народни језик у средњовековној писмености

- ❖ Све до 15. века једини друштвени слој са широким образовањем било је свештенство!
- ❖ Чланови свештенства били су једини који су у потпуности владали црквенословенским језиком. У њиховим рукама била је и религијска књижевности и ерудиција
- ❖ Основну оријентацију књижевног језика у средњем веку у Србији постављала је црква!
- ❖ У то време појављује се и књижевност на народном језику (преводи витешких романа намењени забави феудалаца).
- ❖ Од 15. века пишу се и путописи, историјски списи лаичке садржине. Народни језик је био изражајни медиј усмене књижевности.

Црквенословенски бројеви

ā b̄ ģ d̄ ē s̄ z̄ h̄ ā

1 2 3 4 5 6 7 8 9

ī k̄ l̄ m̄ n̄ ŝ ō p̄ č

10 20 30 40 50 60 70 80 90

ṛ ē t̄ oū/ū f̄ x̄ ψ w̄ c̄

100 200 300 400 500 600 700 800 900

1000 ≠ ā

10000 тмà Ⓐ

100000 лЕГЕΩНЪ ИЛИ НЕСВѢДЪ

1000000 ЛЕΩДРЪ

10000000 ВРАНЪ

100000000 КОЛОДА

милијарда тмà ТЕМЪ

Народни језик у средњовековној писмености

Османлијска владавина није изменила прилике у књижевном језику. Карактеристично је да је у српским штампаним књигама из 15, 16. и 17. века заступљен једино црквенословенски језички израз. Ако је до промена и дошло, биле су у корист црквенословенског језика. Пошто је уништено политичко вођство српског народа, црквени поглавари били су једини вођи народа.

Промена је настала у другој четвртини 18. века, и то међу Србима на територији Хабзбуршког царства, које је крајем 17. и почетком 18. века заузело највећи део средњовековне Угарске и ту зетекло српско становништво.

Књижевни језик као инструмент културе и продукт историје народа Павла Ивића (https://www.rastko.rs/isk/isk_04_c.html) коришћен је као основа за текст презентације.

Стефанъ
Господинъ
СЛОВО
ЛЮБВЕ

СЛОВО ЛЮБВИ
СА СТЕФАНА ЛАЗАРЕВИЧА
Господинъ српскогъ

